

VU Research Portal

Kroniek van het personen- en familierecht

Vonk, Machteld; Forder, C.

published in
Nederlands Juristenblad
2017

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)
Vonk, M., & Forder, C. (2017). Kroniek van het personen- en familierecht. *Nederlands Juristenblad*, 92(35), 2575-2583.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:
vuresearchportal.ub@vu.nl

Kroniek van het personen- en familierecht

Machteld Vonk & Caroline Forder¹

Met het oog op de thans onderhanden zijnde kabinetsformatie en het feit dat de CDA-fractie en Christen Unie elkaar lijken te hebben gevonden, lijkt de kans gering dat de vele ingrijpende voorstellen in het rapport van de staatscommissie over ouderschap op korte termijn in wetgeving omgezet zullen worden. Desalniettemin verwachten we dat deze omvangrijke studie met haar vooruitstrevende voorstellen een aanzienlijke impact op de rechtsontwikkeling kan hebben en als inspiratiebron voor beroepschriften en uitspraken zal dienen. Reden genoeg om de NJB-lezer daarop te trakteren. Daarnaast bespreken we het initiatiefwetsvoorstel gezag na erkenning en de wet tot beperking van de gemeenschap van goederen.

Staatscommissie: een grondige herziening van het ouderschapsrecht

Op 7 december 2016 verscheen het rapport *Kind en ouders in de 21ste eeuw*, de vrucht van meer dan twee jaar werk van de staatscommissie herijking ouderschap onder voorzitterschap van Aleid Wolfsen, waarbij tientallen (ervarings)deskundigen zijn gehoord. De in 2014 ingestelde staatscommissie is opgedragen een grondige studie te doen naar de grondslagen van het afstammingsrecht en daarbij in het bijzonder te bezien of een regeling wenselijk is voor draagmoederschap en voor het vervullen van ouderschap en/of gezag door meer dan twee personen. Na enkele inleidende opmerkingen worden voorstellen van de staatscommissie besproken ten aanzien van: de rechten en belangen van het kind; de totstandkoming van ouderschap en gezag en het tenietgaan van ouderschap; ouderschap van meer dan twee ouders en draagmoederschap.

Kernwaarden van het ouderschap

De staatscommissie heeft vooropgesteld dat iedere regeling die zij voorstelt aanvaardbaar moet zijn in het licht van de rechten en belangen van het kind (p. 374). Een kind heeft een fundamenteel belang, waarvan vele andere rechten en belangen afhangen, bij goede ouders. De staatscommissie stelt zeven kernwaarden van goed ouder-

schap vast. Deze zijn: 1. onvoorwaardelijke persoonlijke betrokkenheid; 2. continuïteit in de opvoedingsrelatie; 3. verzorging en zorg voor lichamelijke welzijn; 4. opvoeding tot zelfstandigheid en sociale en maatschappelijke participatie; 5. het organiseren en toezicht houden op de opvoeding in het gezin, school en het publieke domein; 6. de vorming van de afstammingsidentiteit en 7. de zorg voor contactmogelijkheden met voor het kind belangrijke personen, onder wie de andere ouder. Volgens de staatscommissie dienen de ouders/verzorgers ervoor te zorgen dat al deze onderdelen beschikbaar zijn. De staatscommissie hecht eraan deze zeven waarden expliciet centraal te stellen in het recht over het ontstaan van en de opvoeding van kinderen (p. 376). Enkele van deze kernwaarden zijn al in de wet verankerd. Zo is kernwaarde 3 al in artikel 1:247 lid 2 BW opgenomen, waarbij opvalt dat ouders op grond van die bepaling niet alleen verantwoordelijk zijn voor het lichamelijke maar tevens voor het geestelijke welzijn en daarbij ook voor de veiligheid van het kind. Kernwaarde 3 zou in dit opzicht moeten worden aangevuld. Kernwaarde 7 is al vastgelegd in artikel 1:247 lid 3 BW, voor wat betreft de verplichting om het contact tussen het kind en de ander ouder te bevorderen. Kernwaarde 6 is niet in de wet opgenomen maar is vastgelegd in rechtspraak.² Ter uitwerking van kernwaarde 6 stelt de staatscommissie voor dat, wanneer meer dan twee personen

Auteurs

1. Dr. M.J. Vonk is universitair docent en research fellow familie- en jeugdrecht bij de Afdeling Jeugdrecht van de Universiteit Leiden. Prof. dr. C.J. Forder is bijzonder

hoogleraar Rechten van het kind aan de Vrije Universiteit Amsterdam, advocaat te Amsterdam, werkzaam in samenwerking met Hamerslag & Van Haren Advocaten en medewerker van dit blad. Deze kroniek

bestrijkt de periode oktober 2016 - september 2017.

Noten

2. HR 16 maart 2016,

ECLI:NL:HR:2016:452, r.o. 5.1.4; HR 25 september 1998, ECLI:NL:HR:1998:ZC2714.

Op grond van de bestaande wetgeving en rechtspraak heeft het kind recht op informatie over zijn biologische afstamming, maar de staatscommissie verruimt dit tot het recht op informatie over zijn ontstaansgeschiedenis

ouder zijn van het kind, de ouders in een meerouderschapsovereenkomst moeten aangeven op welke wijze het kind over zijn ontstaansgeschiedenis geïnformeerd zal worden (p. 501). In een draagmoederschapsovereenkomst zou moeten worden vastgelegd wie de genetische ouders zijn van het kind (p. 506). Kernwaarden 1, 2, 4 en 5 zijn niet opgenomen in het huidige ouderschapsrecht en evenmin in het wetsontwerp dat de Staatscommissie in haar rapport heeft opgenomen. Het is kennelijk de bedoeling dat wanneer een rechter over een afstammingskwestie oordeelt, zeker wanneer de rechter een belangenafweging maakt, zij aan de zeven kernwaarden aandacht zal besteden en deze als toetsingscriteria zal gebruiken.

Versterking van kinderrechten

De staatscommissie doet veel voorstellen over kinderrechten. Ter naleving van het recht op afstammingsinformatie in artikel 7 en 8 IVRK wordt voorgesteld vast te leggen dat het kind recht heeft op informatie over zijn ontstaansgeschiedenis. Een kind dat geboren wordt door draagmoederschap zou moeten weten wie de genetische ouders zijn (de draagmoeder, de wensouders of iemand anders) en zou – indien de draagmoeder niet de genetische ouder is – informatie over haar moeten kunnen ontvangen (p. 383). Ook in andere situaties dan draagmoederschap zou het kind over informatie over zijn ontstaansgeschiedenis moeten kunnen beschikken, aldus de staatscommissie. Voor een deel is dit geldend recht. Als inseminatie door donor of IVF langs medische weg heeft plaatsgevonden is registratie van medische, fysieke, sociale en persoonsgegevens van de donor verplicht en kan het kind de gegevens opvragen.³ Ook wanneer het kind is geboren door inseminatie zonder medische tussenkomst kunnen ouders worden veroordeeld tot het verstrekken van afstammingsgegevens. Zo oordeelde het Hof Amsterdam dat een geboortemoeder en duomoeder verplicht waren om hun kind te informeren dat de man die hem bezoekt zijn genetische vader is, en wel uiterlijk voorafgaande aan de eerstvolgende ontmoeting tussen de zaaddonor en het kind. Dit oordeel geeft geen blijk van een verkeerde rechtsopvatting, oordeelde de Hoge Raad.⁴ De staatscommissie volgt de Hoge Raad in zijn overweging dat het geven van statusvoorlichting deel uitmaakt van de zorg en verantwoordelijkheid voor het geestelijk welzijn van het kind en de ontwikkeling van zijn persoonlijkheid (p. 383). Wanneer het kind afhankelijk is van particulieren voor het verkrijgen van informatie over zijn ontstaansgeschiedenis is dat recht moeilijk afdwingbaar. Om naleving te bevorderen stelt de staatscommissie voor dat ouders verplicht moeten worden tot registratie van informatie over de ontstaansgeschiedenis van het kind en dat deze informatie in een 'register ont-

staansgeschiedenis' (ROG) opgeslagen zou moeten worden (p. 384). Ieder kind zou, ongeacht zijn leeftijd, de gegevens mogen opvragen, mits het in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen (p. 385). Op grond van de bestaande wetgeving en rechtspraak heeft het kind recht op informatie over zijn biologische afstamming, maar de staatscommissie verruimt dit tot het recht op informatie over zijn ontstaansgeschiedenis. Daaronder kan onder meer worden begrepen het feit dat het kind na een verkrachting is geboren of dat het is gekocht. Dat is nog eens iets anders dan de betreffende banale informatie over de onbekende zaaddonor, zoals haarkleur, beroep en postadres. De staatscommissie verwijst naar de begeleiding die al gegeven wordt wanneer gegevens op grond van de Wet donorgegevens worden verstrekt (p. 386) aan kinderen vanaf twaalf jaar. Gelet op het voorstel tot uitbreiding van de aard van de informatie in samenhang met de verlaging van de leeftijd van het kind aan wie de informatie verstrekt kan worden, achten wij het wenselijk dat de ROG een mechanisme hanteert waardoor bepaald kan worden of het kind – hoewel in staat tot waardering van haar of zijn belangen – de emotionele draagkracht heeft om de informatie te verwerken.

Eveneens met het oog op de rechten van het kind (artikel 12 IVRK en artikel 8 EVRM) doet de staatscommissie het voorstel de wettelijke leeftijdsgrens voor het horen van een kind 'in zaken betreffende minderjarigen' – veelal over gezag of omgang – van de huidige leeftijd van twaalf jaar (in artikel 809 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering) tot die van acht jaar te verlagen (p. 391). De staatscommissie gaat naar onze mening niet ver genoeg. Om verdragsconformiteit te bewerkstelligen is het nodig om de leeftijdsgrens verder te verlagen en bij voorkeur helemaal af te schaffen. Het EHRM heeft Litouwen veroordeeld voor schending van artikel 8 EVRM toen een zevenjarige niet werd gehoord in een zaak waarin beslist moest worden of haar grootouders of haar oom en tante met de voogdij zouden moeten worden belast. Het EHRM overwoog dat in een voogdijbeslissing, waar de feiten veelal bepalend zijn, de persoonlijkheden van de zevenjarige en haar jongere zusje, hun beweegredenen en wensen centraal behoren te staan.⁵ Het EHRM hanteert geen leeftijdsgrens voor het horen van minderjarigen. In een andere zaak overwoog het EHRM: 'In any judicial or administrative proceedings affecting children's rights under Article 8 EVRM, children capable of forming their own views should be sufficiently involved in the decision-making process and be given the opportunity to be heard and thus to express their views.'⁶

Het voorstel van de staatscommissie tot het verruimen van de informele rechtsingang van het kind in

gezagszaken, verdient navolging. Is een van de ouders een echtscheidingsprocedure gestart, dan kan het kind de rechtbank op informele wijze benaderen en verzoeken om het gezamenlijk gezag van de ouders te wijzigen in gezag van slechts een van de ouders (artikel 1:252a BW). Hoewel hierover in het verleden twijfel heeft bestaan, wordt tegenwoordig aangenomen dat het informeel verzoek van het kind ontvankelijk is, ook als de ouders nog geen procedure hebben ingeleid.⁷ Deze praktijk wordt door de staatscommissie bevestigd, waar zij overweegt dat de mogelijkheid van het kind om de rechter informeel te benaderen niet afhankelijk moet worden gemaakt van de omstandigheid dat geen van de ouders aanleiding heeft gezien om een procedure te starten (p. 393). Indien echter in het kader van een echtscheidingsprocedure een van de ouders de rechtbank al heeft verzocht hem of haar met éénhoofdig gezag te belasten en de rechtbank dat verzoek heeft afgewezen, kan het kind nadien de rechtbank niet verzoeken om alsnog het gezag aan de ene ouder toe te wijzen, zelfs niet wanneer de omstandigheden zijn gewijzigd.⁸ Deze situatie bespreekt de staatscommissie niet. Wij menen dat het kind ook in deze situatie een informele rechtsingang zou moeten hebben. Een andere verruiming die in het *NJB* door Jansen werd bepleit,⁹ lijkt ons zinvol. Met het oog op de door artikel 6 EVRM vereiste wapengelijkheid zou de minderjarige hoger beroep moeten kunnen aantekenen tegen een beschikking die genomen is naar aanleiding van een informeel verzoek tot toekennen van gezag aan een van de ouders.¹⁰

Wanneer – zoals in de net besproken situatie – de minderjarige het oneens is met de gezagsvoorziening, ligt het gevaar op de loer dat de ouders wegens een belangenconflict de minderjarige niet meer in en buiten rechte kunnen vertegenwoordigen (artikel 1:245 lid 4 BW). In het algemeen is een minderjarige wegens handelingsonbekwaamheid niet bevoegd tot het instellen van een civielrechtelijke procedure. Daarvoor is een wettelijke vertegenwoordiger nodig, doorgaans de ouders. Maar in een conflict met de ouder kan de ouder de minderjarige niet vertegenwoordigen. Bij wijze van uitzondering en ter voorkoming van een Catch 22 situatie is een minderjarige bevoegd de rechtbank te verzoeken om een bijzondere curator te benoemen, die de taken van de ouder als zijn belangenbehartiger zal overnemen (artikel 1:250 BW).¹¹ De minderjarige is tevens overnemd om zelf beroep in te stellen tegen de beslissing van de rechtbank op zijn verzoek.¹² Stelt de minderjarige tegen de beslissing van het hof over zijn verzoek op grond van artikel 1:250 BW cassatieberoep in, dan moet de minderjarige – net zoals geldt voor meerderjarige procespartijen – door een cassatieadvocaat worden vertegenwoordigd (artikel 426a Rv), een en ander ter naleving van de goede procesorde, aldus de Hoge Raad op 3 februari 2017.¹³

Ontstaan van ouderschap

De staatscommissie doet vérstreckende voorstellen tot wijzigen van de bepalingen over het ontstaan van ouderschap bij vrouwelijke partners. De vrouw die het kind heeft gebaard is van rechtswege de moeder (artikel 1:198 lid 1 onder a BW), terwijl haar vrouwelijke echtgenoot/geregistreerde partner van rechtswege de duo-moeder van het kindje zal zijn, indien de vrouwen bij de verwekking gebruik hebben gemaakt van zaad van een onbekende zaaddonor en de stichting kunstmatige bevruchting donorgegevens een verklaring heeft overgelegd dat de donor onbekend is (artikel 1:198 lid 1 onder b BW)[hierna: onbekendheidsverklaring]. Hebben de vrouwen daarentegen het kind met zaad van een bekende zaaddonor verwekt, dan ontstaat volgens huidig recht bij de duo-moeder geen ouderschap van rechtswege. In die situatie moet de duo-moeder het kind erkennen of adopteren om de juridische duo-moeder van het kind te worden. De staatscommissie stelt dat deze moeders ongelijk worden behandeld ten opzichte van een man-vrouw stel dat bij de geboorte van hun kind gehuwd is of een geregistreerd partnerschap zou

De staatscommissie doet vérstreckende voorstellen tot wijzigen van de bepalingen over het ontstaan van ouderschap bij vrouwelijke partners

hebben gesloten. De mannelijke echtgenoot/geregistreerde partner wordt altijd van rechtswege juridische vader van het kind. Het maakt niet uit of het kind is verwekt met zaad van hemzelf dan wel een bekende of onbekende zaaddonor. De staatscommissie adviseert het vereiste van het overleggen van een onbekendheidsverklaring te schrappen (p. 403). Dit voorstel wordt onderbouwd met de stelling dat vanwege het huwelijk/geregistreerde partnerschap verondersteld kan worden dat de duo-moeder bij de geboorte de intentie heeft om moeder van het kind te worden, terwijl de genetische band tussen kind en zaaddonor als zodanig niet zwaarder hoeft te wegen dan haar intentie (p. 400). Voortbouwend op deze stelling, stelt de staatscommissie dat het gezinsleven binnen het huwelijk en geregistreerd partnerschap in zoverre bescherming verdient, dat een eventuele derde die aan de verwekking van het kind heeft bijgedragen, geen aanspraak zou moeten kunnen maken op het juridisch ouderschap, een en ander in het belang

3. Art. 2 lid 1, art. 3 Wet donorgegevens

kunstmatige bevruchting.

4. HR 18 maart 2016,

ECLI:NL:HR:2016:452, r.o. 5.1.4.

5. EHRM 25 november 2008, appl. nr.

14414/03 (*Jucius & Juciuvienė/Litouwen*)

§ 31.

6. EHRM 2 februari 2016, appl. nr.

71776/12 (*N.T.S./Georgië*), § 78.

7. E. Jansen, 'De eigen(aardige) procesbe-

voegdheid van de minderjarige', *NJB*

2016/1563, afl. 30, p. 2177-2183 op 2180,

voetnoten 33 en 34.

8. HR 4 april 2008,

ECLI:NL:HR:2008:BC2241, *NJ* 2008/484,

m.nt. J. de Boer.

9. Zie noot 7.

10. E. Jansen, a.w. n. 6, 2181.

11. HR 4 februari 2005,

ECLI:NL:HR:2005:AR4850, m.nt. J. de Boer

12. HR 29 mei 2015,

ECLI:NL:HR:2015:1409, r.o. 3.4.5.

13. ECLI:NL:HR:2017:158, *RvdW*

2017/203.

van de integriteit en rust in het gezin (p. 402, 405). Hebben de vrouwen de bekende donor – met de belofte dat hij bij de opvoeding van het kind betrokken zou worden – tot het afstaan van zaad bewogen, dan zou de zaaddonor het kind niet naderhand mogen erkennen, aldus de staatscommissie. De relatie tussen de vrouwen en de bekende donor is echter complexer en meer gelaagd dan hun relatie tot de onbekende donor. Zelfs als de wetgever het voorstel van de staatscommissie op dit punt zou overnemen, zou het belang van de vrouwen bij integriteit en rust in het gezin hiermee allesbehalve veilig zijn gesteld. De staatscommissie ziet over het hoofd dat op grond van rechtspraak van de Hoge Raad de bekende zaaddonor een bezoekrecht aan artikel 8 EVRM ontleent, wanneer de zaaddonor met de vrou-

Daar de rechten van de zaaddonor aan artikel 8 EVRM ontleend zijn, mogen zij niet terzijde worden gesteld

wen een hechte en duurzame vriendschapsrelatie heeft gehad en indien ten tijde van de bevruchting is afgesproken dat hij een rol in het leven van het kind zal hebben.¹⁴ Daar de rechten van de zaaddonor aan artikel 8 EVRM ontleend zijn, mogen zij niet terzijde worden gesteld. Kortom, met het voorstel van de staatscommissie wordt het doel niet bereikt. Bovendien, wanneer deze regeling los van een regeling voor meerouderschap wordt ingevoerd, zou dit voorstel de vrouwen en de bekende donor de kans ontnemen om ouderschap en gezag te delen.

Indien een alleenstaande vrouw een kind baart, kan het kind een tweede juridische ouder via erkenning krijgen. De moeder kiest aan wie zij toestemming geeft tot erkenning van haar kind. Weigert de moeder toestemming te geven, dan heeft de verwekker de mogelijkheid de rechtbank te verzoeken om vervangende toestemming (artikel 1:204 lid 3 BW). De rechtbank vervangt deze, tenzij de belangen van de moeder bij een ongestoorde verhouding tot het kind worden geschaad of een evenwichtige en emotionele ontwikkeling van het kind in het gedrang komt. Uit een onderzoek van de rechtspraak op dit gebied blijkt dat indien niet in geschil is dat de vader de biologische vader is van het kind, de ouders daadwerkelijk een relatie hebben gehad, er geen sprake is van geweld of intimidatie in de relatie tussen de ouders en er geen bijzondere omstandigheden zijn (bijvoorbeeld een risico dat het kind ontvoerd zou kunnen worden), de rechtbanken doorgaans de toestemming vervangen.¹⁵ De verwekker kan het kind hebben verwekt in het kader van een duurzame relatie met de moeder, een samenwoning of voorgenomen huwelijk of de daad van verwekking kan buiten de context van een relatie hebben plaatsgevonden, bijvoorbeeld in een 'liefde-van-één-nacht'. In het huidige recht wordt tus-

sen deze situaties geen onderscheid gemaakt. De staatscommissie stelt voor een onderscheid te maken naar gelang de verwekker al dan niet een duurzame relatie met de moeder heeft gehad. Heeft hij wel een dergelijke relatie gehad, dan zou in principe toestemming van de moeder vervangen moeten worden. Ontbrak daarentegen een duurzame relatie, dan zou de rechtbank het verzoek om vervangende toestemming alleen moeten toewijzen indien zij van oordeel is dat het belang van het kind door erkenning wordt gediend (p. 418). Dit voorstel verdient navolging. Voorafgaande aan de inwerkingtreding van de huidige regeling – op 1 april 1998 – werd voor vervangende toestemming de eis gesteld dat er tussen het kind en de vader sprake was van familie- en gezinsleven, als bedoeld in artikel 8 EVRM. Bij de behandeling van het wetsvoorstel werd getwijfeld of deze eis in de nieuwe wet opgenomen zou moeten worden en werd overwogen dat dit niet nodig zou zijn omdat de nieuwe wettelijke criteria voldoende grondslag zouden bieden om – waar nodig – vervangende toestemming te weigeren.¹⁶ Vanwege deze parlementaire geschiedenis oordeelde de Hoge Raad in 2001 dat het bestaan van familie- en gezinsleven niet vereist is voor vervangende toestemming.¹⁷ Dit heeft geleid tot de hierboven beschreven situatie dat de drempel voor het verlenen van vervangende toestemming iets te laag is. De verwekker die geen duurzame relatie tot de moeder heeft gehad, moet desalniettemin de mogelijkheid hebben om vervangende toestemming te verzoeken. Een relatie tussen de man en het kind kan naderhand tot stand zijn gekomen of de moeder zou hem gebruikt kunnen hebben – voor de verwekking – om hem vervolgens geheel van het leven van het kind uit te sluiten. Het is echter redelijk om een verschil te maken in de toetsingscriteria naar gelang de relatie tussen de verwekker en de moeder.

Tenietgaan van ouderschap

De staatscommissie stelt voor dat er één algemene regeling zou moeten komen voor alle situaties waarin tenietgaan van het juridisch ouderschap aan de orde is. In het huidige recht zijn er specifieke regelingen voor: ontkenning van juridisch ouderschap (art. 1:202a en 202b BW), vernietiging van een erkenning (art. 1:205-206 BW), ongedaanmaking van gerechtelijke vaststelling van het ouderschap (vooralsnog geen regeling) en herroeping van adoptie (art. 1:231 BW), welke allemaal verschillende voorwaarden kennen. Dit voorstel verdient navolging. Behalve de herroeping van adoptie betreft het allemaal situaties waarin achteraf blijkt dat de juridische ouder niet de biologische ouder is van het kind. Het kind heeft een zwaarwegend belang dat de juridische situatie in overeenstemming met de biologische situatie wordt gebracht, dat zwaarder dient te wegen dan het belang van de ouders bij behoud van hun rechtspositie als juridische ouder en het belang van de samenleving bij rechtszekerheid. Om misbruik van de regeling te voorkomen, stelt de staatscommissie voor dat de rechtbank telkens het belang van de persoon bij het tenietgaan van de relatie moet beoordelen (p. 425). Eveneens toe te juichen is het voorstel dat de termijn waarbinnen het kind het verzoek tot tenietgaan van de relatie moet inleiden, zal worden geschrapt. Volgens het huidige recht dient het verzoek tot inleiden van de hierboven genoemde proce-

Toe te juichen is het voorstel om de termijn waarbinnen het kind het verzoek tot tenietgaan van de relatie moet inleiden te schrappen. Soms gaan enkele decennia voorbij voordat de betrokkene in staat is om deze stap te zetten

dures uiterlijk op de 23e verjaardag te worden ingediend. In de praktijk gaat er veel tijd – soms enkele decennia – voorbij, voordat de betrokkene in staat is om deze stap te zetten. Gelukkig zijn de rechtbanken in dit opzicht ruimhartig en is de huidige regel eerder door niet-naleving geëerbiedigd dan het tegendeel.¹⁸

De net besproken situaties betreffen – met uitzondering van de herroeping van adoptie – vernietiging van de relatie omdat is gebleken dat de juridische ouder niet de biologische ouder is. De staatscommissie doet het revolutionaire voorstel dat een volwassen geworden kind de mogelijkheid zou moeten hebben om de rechtbank te verzoeken om een ouderschap ongedaan te maken, om de reden dat een emotionele band tussen kind en ouder ontbreekt. Een dergelijke actie is denkbaar naar aanleiding van een opvoeding die door verwaarlozing, misbruik of mishandeling is gekenmerkt of indien de ouder de andere ouder heeft mishandeld of gedood. Het voorstel is in overeenstemming met de overweging van de staatscommissie dat ouders aan de zeven kernwaarden dienen te voldoen en houdt een duidelijke relativisering in van het belang van de biologische band tussen het kind en de ouder. Het voorstel lijkt ingrijpend maar is niet wezenlijk anders dan wat rechters nu al doen met herroeping van adoptie.

Draagmoederschap, meerouderschap en meerpersoonsgezag

De staatscommissie heeft naast de eerder besproken voorstellen ook vergaande aanbevelingen gedaan op het gebied van gezinsvorming. Zo is voorgesteld: 1. om regelingen in de wet op te nemen voor zowel nationaal als grensoverschrijdend draagmoederschap; 2. om het maximum aantal juridische ouders met gezag dat een kind kan hebben te verhogen van twee naar vier indien de potentiële ouders voor de conceptie van het kind hierover

afspraken maken (intentioneel meerouderschap) en 3. meeroudergezag mogelijk te maken voor gezinnen waarin (meestal na een scheiding) meer dan twee verzorgers bij de opvoeding betrokken zijn. In al deze gevallen moet de rechter instemmen met de plannen van de betrokkenen. Bij draagmoederschap en meerouderschap moeten de betrokkenen vóór de conceptie van het kind ter goedkeuring een overeenkomst overleggen aan de rechter waarin ze afspraken over bepaalde onderwerpen hebben opgenomen.¹⁹ Bij draagmoederschap gaat het daarbij bijvoorbeeld om afspraken over omgang tussen het kind en de draagmoeder en (juridische) begeleiding tijdens het traject en bij meerouderschap om de verdeling van verzorgings- en opvoedingstaken en hoe te handelen in geval van conflict tussen de ouders. De rechter zal een bijzondere curator benoemen die de belangen van het kind behartigt.²⁰ Met deze rechterlijke goedkeuring kunnen de betrokkenen naar de ambtenaar van de burgerlijke stand om vóór de geboorte van het kind een *akte van aanvaarding ouderschap* te laten opmaken, zodat de beoogde personen (bij draagmoederschap de wensouders en bij meerouderschap de drie of vier beoogde ouders) vanaf de geboorte de juridische ouders zullen zijn. Deze juridische ouders zullen vanaf de geboorte van het kind het gezag uitoefenen. Het meerouderschap is voorbehouden aan personen die hier voor de conceptie afspraken over maken, maar meerpersoonsgezag is via een gezamenlijk verzoek aan de rechter toegankelijk voor andere typen meeroudergezinnen, zoals na scheiding opnieuw samengestelde gezinnen. Bij een dergelijk verzoek moet een gezamenlijk ondertekende meerpersoonsgezagsovereenkomst worden overlegd. Ook hier gaat het om een maximum van vier personen die het gezag kunnen uitoefenen over een kind.

Zowel bij de regeling van draagmoederschap als de regeling van meerouderschap heeft de staatscommissie een lijst met onderwerpen opgesteld waarover de betrokkenen afspraken moeten maken en een aantal zaken waaraan de rechter moet toetsen.²¹ Bij draagmoederschap staan daarbij de menselijke waardigheid van het kind en de draagmoeder centraal en bij meerouderschap de belangen en rechten van het kind. Zo is het bij beide regelingen een voorwaarde dat het kind toegang moet hebben tot informatie over zijn ontstaansgeschiedenis, zodat het later kan achterhalen uit wie het geboren is, wie de zaadcel en de eikel hebben geleverd uit wie het ontstaan is en wie de aanzet hebben gegeven tot zijn ontstaan. Daarnaast hecht de Staatscommissie er bovendien vanuit het belang van het kind (en de draagmoeder) aan dat partijen zich goed laten voorlichten over de gevolgen van hun intentie om een draagmoederschapstraject te starten of om met meer dan twee personen de verantwoordelijkheden van het ouderschap op zich te nemen.²²

14. HR 30 november 2007,

ECLI:NL:HR:2007:BB9094, r.o. 3.4.1, *NJ* 2008/310, m.nt. J. de Boer.

15. W. Schrama, 'Vervangende toestemming voor erkenning: een analyse van de recente rechtspraak', *FJR* 2015/43, par. 4.

16. Kamerstukken 1996/97, 24649 en

25189, 16, p. 28.

17. HR 16 februari 2001,

ECLI:NL:HR:2001:AB0032 r.o. 3.4 en conclusie A-G Moltmaker, par. 2.1.2., *NJ* 2001/571, m.nt. J. de Boer.

18. C.J. Forder, 'Termijnoverschrijding niet zomaar', *Commentaar PFR-Updates* 2014-

0096.

19. Kind en ouders in de 21ste eeuw, p. 427-433 (meerouderschap) en voorgestelde wetsartikelen 202-204 en p. 468-477 (draagmoederschap) en voorgestelde wetsartikelen 205-210.

20. A.w. n. 17, p. 432-433 en voorgesteld

wetsartikel 1:228 lid 3.

21. A.w. n. 17, p. 451-452 en voorgestelde wetsartikelen Ka-Kc.

22. Zie bijv. a.w. n. 17, voorgesteld art. 207 onder c en d.

De Staatscommissie zet met deze voorstellen een stap verder in de richting van het juridisch erkennen van ouderschap dat niet op een biologische band berust maar op de intentie om de rol van ouder te vervullen, maar laat daarbij de link met de biologische afstamming niet helemaal los. Zowel bij draagmoederschap als meerouderschap stelt de staatscommissie als eis dat de genetische/biologische ouders mede de juridische ouders zullen zijn. Zo is de meerouderschapsregeling alleen toegankelijk voor de geboortemoeder en haar partner plus de (andere) biologische ouder en zijn of haar partner. Twee van de drie of vier ouders zijn dus altijd de geboortemoeder en de persoon die de zaad- of eikel heeft geleverd. Bij draagmoederschap is het de bedoeling dat beide wensouders, maar in ieder geval een van beide wensouders, genetisch verwant is aan het kind.

Wat betreft erkenning van in het buitenland ontstaan ouderschap na draagmoederschap stelt de staatscommissie dat er een wettelijke regeling moet komen. Erkenning in Nederland moet mogelijk zijn indien er in het land waar het kind is geboren een rechterlijke toets heeft plaatsgevonden en de draagmoederschapsovereenkomst aan de normen voldoet die voor dit soort overeenkomsten in Nederland gelden. Zeer belangrijk daarbij is de toegang van het kind tot afstammingsinformatie. Het blijft de vraag hoe realistisch het is om te stellen dat aan de in Nederland geldende regels voor een draagmoederschapsovereenkomst ook in het buitenland moet worden voldaan om voor erkenning van ouderschap in aanmerking te komen. Bijvoorbeeld de eis dat de draagmoeder maximaal een door rechter goedgekeurde vergoeding van maandelijks € 500 zou mogen ontvangen voor haar rol als draagmoeder, zou voor problemen kunnen zorgen, met name waar het draagmoederschapstraject zich afspeelt in een land waar commercieel draagmoederschap is toegestaan en de vergoeding voor de draagmoeder veel hoger ligt. In die gevallen zal de rechter waarschijnlijk alsnog moeten beoordelen of het belang van het kind erkenning eist ook wanneer niet aan de regels is voldaan.

De voorstellen op het gebied van draagmoederschap, meerouderschap en meerpersoonsgezag zijn door de regering positief ontvangen.²³ De meningen in wetenschap en praktijk zijn verdeeld, en dan met name waar het gaat om het meerouderschap en het meerpersoonsgezag. Het is daarbij vooral het risico op een toename van conflicten als er meer personen bij de opvoeding betrokken zijn, dat tot kritiek op het voorstel leidt.²⁴ Anderen staan positiever tegenover het regelen van meerouderschap, mede omdat er in de praktijk al lang kinderen opgroeien in meeroudergezinnen en een juridische regeling van meerouderschap recht zou doen aan hun feitelijke gezinsleven.²⁵ De staatscommissie stelt dat als meer dan twee personen weloverwogen de keuze maken om samen een kind op te voeden er geen goede reden is om het kind in een meeroudergezin niet dezelfde bescherming van zijn feitelijke positie te geven als kinderen in een gezin met een of twee ouders hebben, mits het tot stand komen van dit meerouderschap met voldoende waarborgen is omgeven (p. 248). Onderling zijn wij het hier niet met elkaar eens.

Wat betreft de voorstellen met betrekking tot draagmoederschap heeft het EHRM geoordeeld dat het een

schending van het privé leven van het uit een draagmoeder geboren kind oplevert als er geen mogelijkheid is om een juridische band met zijn biologische wensvader te vestigen.²⁶ Een regeling voor nationaal en internationaal draagmoederschap is ons inziens onontbeerlijk en de door de staatscommissie voorgestelde regeling is met voldoende waarborgen omkleed.

Koppeling erkenning en gezag

Er is het afgelopen jaar vanuit meerdere hoeken aandacht geweest voor de vraag of er een koppeling moet komen tussen erkenning en gezag. Zo is er op 15 november 2016 door de Kamerleden Bergkamp (D66) en Van Wijngaarden (VVD) een initiatiefwetsvoorstel ingediend over deze materie,²⁷ is er vanuit de wetenschap een voorstel gedaan door Schrama²⁸ en heeft de staatscommissie zich over deze materie gebogen. Volgens het huidige recht wordt een persoon die een kind erkent, terwijl hij/zij niet gehuwd is met de moeder noch een geregistreerd partnerschap met haar is aangegaan, niet gezamenlijk met de moeder belast met het gezag. De erkenner wordt slechts juridische ouder en krijgt pas het gezag – en hiermee het recht te beslissen over onder meer de woonplaats van het kind, medische behandelingen van het kind en schoolkeuze – indien de ouders een aantekening van gezamenlijk gezag in het gezagsregister laten aanbrengen. Verschillende auteurs zien dit als problematisch omdat het voor de betrokkenen blijkbaar niet altijd duidelijk is dat de erkenner en de geboortemoeder naast de erkenning nog een stap moeten nemen om het gezamenlijk gezag te verkrijgen.²⁹ Dit kan ertoe leiden dat de ongehuwde vader of duo-moeder er bij het einde van de relatie met de moeder achter komt dat hij of zij weliswaar juridisch ouder is, maar niet het gezag over het kind heeft gekregen. Over de vraag hoe dit probleem moet worden opgelost zijn de meningen verdeeld.

Vooral het risico op een toename van conflicten als er meer personen bij de opvoeding betrokken zijn leidt tot kritiek op het voorstel

In het initiatiefwetsvoorstel wordt voorgesteld het gezag direct aan de erkenning van een kind te koppelen, tenzij de ouders bij de erkenning gezamenlijk verklaren dat zij geen gezamenlijk gezag willen. Als de vader/duo-moeder op deze manier onverhoopt tegen zijn/haar zin of de zin van de moeder het gezag verkrijgt, kan hij/zij of de moeder na de geboorte naar de rechter stappen om het ontstaan van het gezag teniet te doen. Volgens de indieners is het initiatiefwetsvoorstel nodig om een principieel ongerechtvaardigd onderscheid tussen kinderen geboren binnen en kinderen geboren buiten huwelijk en

geregistreerd partnerschap de wereld uit te helpen. Wanneer twee personen ten tijde van de geboorte van een kind gehuwd met elkaar zijn of een geregistreerd partnerschap zijn aangegaan, wordt de partner/echtgenoot van de geboortemoeder van rechtswege juridische ouder van het kind en wordt deze partner/echtgenoot – samen met de geboortemoeder – van rechtswege met het geza-

De vraag rijst echter of het wetsvoorstel om gezamenlijk gezag automatisch aan de erkenning te koppelen voldoende onderbouwd is

menlijk gezag belast. De indieners van het initiatiefwetsvoorstel menen dat dit onderscheid discriminerend is. Verwezen wordt daarbij naar de zaak *Zaunegger/Duitsland*³⁰ waarin het EHRM geoordeeld zou hebben dat een algemene regel strekkende tot onthouden van het gezag aan een ongehuwde vader ontoelaatbaar zou zijn.³¹ Het is goed hier te verhelderen waar deze uitspraak nu precies over gaat.

De heer *Zaunegger* zag zich geconfronteerd – gelet op de weigerachtige houding van de moeder van zijn kind – met een onmogelijkheid om zich tot de rechter te wenden met het verzoek om hem met gezamenlijk gezag te bekleden. Het EHRM veroordeelde het ontbreken in de Duitse wetgeving van een mogelijkheid om de weigering van de moeder te passeren.³² Een regeling zoals in artikel 1:253c lid 1 BW kende het Duitse recht destijds niet. De EHRM-uitspraak heeft dus geen betrekking op het van rechtswege toekennen van gezamenlijk gezag aan de ongehuwde vader wanneer hij het kind erkent, en verplicht de staat dan ook niet een dergelijke regeling in te voeren.³³ Wel deed het EHRM de belangwekkende overweging dat het gerechtvaardigd is om onderscheid te maken tussen enerzijds gehuwde ouders en anderzijds ongehuwde ouders die niet hebben verklaard gezamenlijk voor hun kinderen te zullen zorgen, zodanig dat in de laatstege-

noemde situatie de moeder van rechtswege alleen met het gezag wordt belast.³⁴ Het EHRM onderkende voorts het streven van de Duitse wetgever om ongehuwde ouders die verklaard hebben gezamenlijk voor hun kinderen te zorgen, op gelijke voet met gehuwde ouders te plaatsen.³⁵ Deze overweging laat onze inziens ruimte voor de stelling dat het discriminerend is om onderscheid te maken tussen enerzijds gehuwde ouders en anderzijds ongehuwde ouders die hebben verklaard gezamenlijk voor hun kinderen te zorgen.

In het initiatiefwetsvoorstel is de situatie omgekeerd, moeder en erkenner verkrijgen het gezamenlijk gezag, tenzij ze gezamenlijk verklaren dat ze het gezag niet gezamenlijk willen uitoefenen. Als de moeder geen gezamenlijk gezag wil en de potentiële erkenner wel, maar de moeder wel toestemming tot erkenning wil geven, zou de erkenner tegen haar wil het gezag kunnen verkrijgen. Dit kan ertoe leiden dat de moeder in die situatie geen toestemming tot erkenning geeft. Wanneer de toestemming tot erkenning door de rechter wordt vervangen op grond van artikel 1:204 lid 3 BW, ontstaat er echter geen gezag van rechtswege voor de erkenner. De rechter zou hier dan apart over moeten oordelen op grond van een verzoek daartoe van de erkenner.

Het is maar de vraag of er volgens het EHRM sprake is van ongerechtvaardigd onderscheid tussen gehuwde en ongehuwde ouders in de huidige Nederlandse wetgeving, maar dat kan anders liggen als het om de positie van het kind zelf gaat. Al sinds jaar en dag is duidelijk dat er geen onderscheid mag worden gemaakt tussen kinderen van gehuwde en ongehuwde ouders – zij kunnen er tenslotte niets aan doen dat hun ouders niet gehuwd zijn – tenzij er goede redenen zijn om dat wel te doen.³⁶ Daarnaast schept artikel 18 lid 1 IVRK wel een verplichting voor de staat om alles te doen wat in zijn vermogen ligt om ervoor te zorgen dat beide ouders de gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen voor de opvoeding en ontwikkeling van het kind. De vraag rijst echter of het wetsvoorstel om gezamenlijk gezag automatisch aan de erkenning te koppelen voldoende onderbouwd is en of een oplossing die aansluit bij de verklaring van ouders te willen zorgen niet meer voor de hand ligt.

De staatscommissie besprak verschillende regelingen, waaronder een regeling waarbij de ouders voorafgaand aan de geboorte van hun kind een verklaring kunnen afgeven dat zij de verantwoordelijkheid voor de opvoeding gezamenlijk willen dragen. De staatscommissie

23. Kabinetsreactie op het rapport *Kind en ouder in de 21ste eeuw* van de Staatscommissie Herijking Ouderschap d.d. 7 december 2016.

24. Zie bijv. de position papers van Hoksbergen, Weijers en Quick-Schuit ten behoeve van het Rondetafelgesprek/Hoorzitting Rapport Staatscommissie Herijking Ouderschap dd. 18 mei 2017, www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/commissie-vergaderingen/details?id=2017A00203.

25. Zie bijv. A.J.P. Nuytinck, *Meerouderschap, meeroudergezag en draagmoeder-*

schap: een persoonlijke ontboezeming, In verbondenheid: opstellen aangeboden aan prof. mr. P. Vlaardingerbroek, Kluwer, 2017, p. 59-72; P. Vlaardingerbroek, 'Kind en (meer)ouderschap in de 21ste eeuw', *Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht* 2017/30 en M.J. Vonk, 'Zijn alle gezinnen gelijk? Een nadere analyse van de voorstellen van de Staatscommissie Herijking Ouderschap over de juridische verankeringen van het meerouderschap', *Ars Aequi*, oktober 2017.

26. EHRM 26 juni 2014, appl. nr. 65192/11

(Menesson/Frankrijk).

27. Kamerstukken II 2016/17, 34605, 1-3.

28. W.M. Schrama, 'Van rechtswege vader met gezamenlijk gezag', *Tijdschrift voor Familie- en jeugdrecht* 2016/25.

29. Dit geldt zowel voor Schrama, de staatscommissie, de indieners van het initiatiefwetsvoorstel als voor C.G. Jeppesen de Boer, 'Het gezag van de ongehuwde vader bezien vanuit een nationaal en Europees perspectief', *Ars Aequi* februari 2017, p. 89-95.

30. EHRM 3 december 2009, appl. nr.

22028/04, EHRC 2010/13, m.nt. Brems.

31. Kamerstukken II 2016/17, 34605, 3, p. 6.

32. *Zaunegger*, § 10, 46.

33. C.G. Jeppesen de Boer, 'Het gezag van de ongehuwde vader bezien vanuit een nationaal en Europees perspectief', *Ars Aequi* februari 2017, p. 89-95.

34. *Zaunegger*, § 55.

35. *Zaunegger*, § 53.

36. EHRM 13 juni 1979 (*Marckx*), appl. nr. 6833/74, m.nt. Alkema, NJ 1980/462.

sloot dus aan bij de vergelijking die het EHRM maakte met gehuwde ouders in *Zaunegger* en stelt – anders dan het initiatiefwetsvoorstel – de verklaring van de ouders dat zij gezamenlijk willen zorgen centraal. De staatscommissie zag echter uiteindelijk af van een dergelijke regeling. Door een regeling te treffen voor deze groep ongehuwde ouders zouden nieuwe verschillen met andere ouders in het leven worden geroepen, waaronder ouders die zouden nalaten een ouderschapsverklaring voorafgaande aan de geboorte te doen. Ter oplossing van het probleem zag de staatscommissie een voorlichtende rol voor de ambtenaar van de burgerlijke stand weggelegd (p. 412). Wij zijn onderling verdeeld over wat nu de juiste handelwijze is, een voorlichtende rol voor de ambtenaar of het invoeren van de mogelijkheid om bij de erkenning voor of na de geboorte het gezag te regelen, maar in ieder geval is het zaak te waarborgen dat ouders die zorgen, ook gezamenlijk het gezag dragen.

Wet beperking gemeenschap van goederen

Op 24 april 2017 is het initiatiefwetsvoorstel beperking gemeenschap van goederen tot wet verheven³⁷ waarmee de modernisering van het huwelijksvermogensrecht een feit is. Volgens het huidige recht ontstaat bij de huwelijksluiting of het registreren van een partnerschap een gemeenschap van goederen bestaande uit alle goederen die de partners op dat tijdstip bezitten en waarin alle gedurende het huwelijk/partnerschap verworven goederen zullen instromen met inbegrip van goederen die aan één partner zijn geschonken, vermaakt of verkregen door erfopvolging. Een dergelijke omvangrijke gemeenschap van goederen is ingevoerd in een periode waarin vrouwen niet buitenshuis werkten en is niet meer van deze tijd. In deze eeuw horen in de gemeenschap alle goederen die de vruchten zijn van de gedurende het huwelijk gedane arbeidsinspanningen van de partners. Schenkingen en goederen die via het erfrecht worden verkregen horen niet in de gemeenschap. Dergelijke overdrachten worden door familieleden aan een van de partners gedaan, doorgaans met de intentie uitsluitend die partner-familieelid te bevoordelen. De wet van 24 april 2017 volgt op een eerder voorstel van de regering van 7 mei 2003 dat de eindstreep niet heeft gehaald. Dat voorstel strekte tot beperking van de gemeenschap van goederen maar het wetsvoorstel werd door een door Tweede Kamerlid Anker (CDA) ingediend amendement volledig uitgehold.³⁸ Zodoende kwam een wet in 2012 tot stand die niet aan de intenties van de wetgever voldeed en waarin de bij de voorbereiding geraadpleegde deskundigen zich niet herkenden. In de Wet van 24 april 2017 wordt aan de oorspronkelijke intentie wel tegemoet gekomen en wordt aangesloten bij de verwachtingen van burgers en de rechtspraak. Uit onderzoek van het Netwerk Notarissen onder 3000 aanstaande echtgenoten blijkt dat 61% van echtgenoten het vermogen dat zij vóór het huwelijk hadden niet met elkaar willen delen, dat 74% de schulden die zij vóór het huwelijk hadden, bij de scheiding niet met elkaar willen delen en dat 91% de goederen die door schenking en erfrecht zijn gekregen niet met elkaar willen delen. Bovendien komt het Nederlandse huwelijksvermogensrecht meer op de stelsels van de buurlanden te lijken, wat gelet op het internationale

rechtsverkeer wenselijk is.³⁹ Op grond van het nieuwe artikel 1:94 lid 2 BW zullen goederen die aan een van de echtgenoten voorafgaande aan het huwelijk toebehoorden op grond van het nieuwe artikel 1:94 lid 2 BW niet in de goederengemeenschap vallen. Goederen die vóór het huwelijk gemeenschappelijk waren zullen gemeenschappelijk blijven. Goederen verkregen door schenking of erfrecht zullen niet in de gemeenschap vallen, ook niet indien deze tijdens het huwelijk worden verkregen. Schulden die betrekking hebben op gemeenschappelijke goederen zijn gemeenschappelijk (artikel 1:94 lid 7 BW). Het amendement Anker steunde vooral op het argument dat een beperkte gemeenschap van goederen een zware administratielast op de echtelieden zou leggen, die zouden moeten bijhouden welke goederen voor of gedurende het sluiten van het huwelijk zijn verworven en welke schulden wanneer en door wie zijn aangegaan.⁴⁰ Is bijvoorbeeld een schilderij in een kringloopwinkel voor € 5

Het Nederlandse huwelijksvermogensrecht komt meer op de stelsels van de buurlanden te lijken, wat gelet op het internationale rechtsverkeer wenselijk is

gekocht, dat nadien duizenden euro's waard blijkt te zijn,⁴¹ dan kan een geschil ontstaan over de vraag of het kunstwerk vóór of na huwelijksluiting is gekocht en tot wiens privé vermogen het behoort. Het nieuwe artikel 1:94 lid 8 BW biedt voor een dergelijk geschil uitkomst. Op grond daarvan wordt een goed als gemeenschapsgoed aangemerkt, tenzij een echtgenoot kan bewijzen dat het tot zijn/haar privé vermogen hoort. Het recht met betrekking tot de gemeenschap van goederen is regelend recht. Echtgenoten en geregistreerde partners kunnen daarvan afwijken. Na inwerkingtreding kunnen echtgenoten bij huwelijkse voorwaarden bepalen dat hun vóórhuwelijkse goederen of goederen die door schenking en erfrecht zijn gekregen in de gemeenschap vallen. Eveneens kan een schenker of erflater bepalen dat het geschonken of vermaakte goed toch in de gemeenschap valt (artikel 1:94 lid 3 onder b BW). De wet van 24 april 2017 brengt enige verlichting in de weinig benijdenswaardige positie van een echtgenoot die door het faillissement van de andere echtgenoot wordt getroffen. Alle gemeenschappelijke vermogen verdwijnt in het faillissement. Privé vermogen kan de niet-failliete echtgenoot slechts aan het faillissement onttrekken door aan te tonen dat de goederen daadwerkelijk privé vermogen zijn. De zware bewijsregels in het huidige artikel 61 lid 2-6 Faillissementswet die het aantonen van privé vermogen in de bedoelde situatie moeilijk maken, worden afge-

schaft (artikel II).⁴² Ingevolge de motie Bergkamp-Yücel (*Kamerstukken* 33987, 24) zullen de rijksoverheid, de gemeenten, de KNB en Netwerk Notarissen en de vFAS voorlichting geven over de huwelijksvermogensrechtelijke gevolgen van het al dan niet aangaan van een huwelijk of een geregistreerd partnerschap.⁴³ De wet treedt op 1 januari 2018 in werking.⁴⁴

Tot slot

Op vele – toch niet alle – punten krijgt de staatscommissie van ons gelijk. Ze stelde dat het kind informatie zou moeten kunnen verkrijgen over zijn ontstaansgeschiedenis in meer situaties en op jongere leeftijd dan nu het geval is, maar wij twijfelen of er voldoende is stilgestaan bij de emotionele impact op het kind van de wetenschap dat zijn geboorte het gevolg is van verkrachting, prostitutie of een aankooptransactie. Wij beoordelen het voorstel om de leeftijdsgrens van het horen van het kind in zaken betreffende minderjarigen te verlagen als niet-EVRM-conform. De leeftijdsgrens voor het horen zou geheel moeten verdwijnen. De voorstellen over het ver-

ruimen van de informele rechtsingang van het kind in gezagsprocedures gaan in de goede richting, maar verdere verruiming is wenselijk. Het voorstel van de staatscommissie om duo-moeders geheel af te screenen van door de biologische vader van het kind ingestelde procedures houdt onvoldoende rekening met de rechten die de man aan artikel 8 EVRM ontleent. Het voorstel dat er bij de vervanging van toestemming van de verwekker tot erkenning van het kind onderscheid wordt gemaakt naar gelang de kwaliteit van de relatie tussen de verwekker en de moeder verdient navolging. Alle voorstellen van de staatscommissie over het tenietgaan van ouderschap verdienen navolging. Het wetsvoorstel tot invoeren van het automatisch ontstaan van gezamenlijk gezag naar aanleiding van erkenning van het kind is onvoldoende onderbouwd en zou niet in de huidige versie moeten worden aangenomen. Tot slot kan het glas worden geheven op het feit dat de wettelijke gemeenschap van goederen – eindelijk, na een hobbelig wetgevingstraject over een periode van veertien jaar – aan de hedendaagse omstandigheden is aangepast. •

37. *Stb.* 2017, 177 (*Kamerstukken* 33987).

38. *Kamerstukken II* 2002/03, 28687, 2.

39. *Kamerstukken II* 2013/14, 33987, 3, p. 5-8.

40. *Kamerstukken II* 2013/14, 33987, 3, p. 3-4, 9-10.

41. Zoals Willem Vos uit Lommel (België) overkwam, *De Standaard* 26 december

2005.

42. *Kamerstukken II* 2016/17, 33987, 28, p. 2.

43. *Kamerstukken II* 2016/17, 33987, 31.

44. Inwerkingtredingsbesluit van 24 april 2017, *Stb.* 2017, 178.